

Riquesa prehistòrica de la comarca de Solsona

per

FREDERIC VILA, C. M. F.

L'errada opinió, generalitzada durant algun temps, de que escassejaven a Catalunya els records i petjades de la civilització megalítica, va cada dia més desfent-se i rectificat se, mercès als treballs dels geòlegs i aficionats a la Prehistòria. Després que S a m p e r e donà a conèixer alguns de nostres monuments megalítics desde les columnes de la *Revista de Ciències Històriques* (1880-1881), es cregué que era reduïdíssim el perímetre de terres catalanes on podien trobar-se rastres d'aitals curioses construccions, limitat solament a algunes petites extensions de les províncies de Girona i Barcelona. Aixamplà bona cosa D. Lluís M.ª Vidal aquestes estretes fites l'any 1893, publicant la troballa i descripció de bon nombre de dòlmens i menhirs de la província de Lleida, amb alguns més descoberts a la de Girona; anys després allargà aquesta llista, fent pujar fins a 24 els dòlmens reconeguts o visitats per ell mateix.

Tarragona volgué contribuir també a enriquir els coneixements prehistòrics de la província amb la col·laboració de D. Pau Teixidor, qui publicà l'any 1899 la descripció d'una dotzena de baumes dels troglodites que poblaren la regió tarragonina. Amb els lloats treballs d'En Pere Alsius sobre Serinyà i els d'En Cazorro sobre megalits de la comarca de Girona, amb d'altres monografies donades a l'estampa darrerament, s'és vist créixer considerablement i multiplicar-se les comprovants de la cultura megalítica de tot el territori català, palesant fins a la evidència que l'opinió aquella de que no es trobava a Catalunya eixa mena de monuments era filla solament del desconeixement i de la falta d'investigació detinguda.

Amb tot i això, que sobrava raó a M n. F o n t quan assegurava l'any 1905 que mancava encara molta feina a fer en l'estudi de la protohistòria de nostra terra, podran assegurar-se'n els aficionats an aquesta branca de les ciències naturals, visitant la riquíssima col·lecció de

material prehistòric d'aquesta comarca de Solsona, que es troba recollida dins d'una sala espaiosa del Museu Diocesà i que gairebé tota es inèdita encara. Un recercador entusiasta trobà aquesta llei d'estudis en l'actual Delegat Director de l'esmentat Museu, M. n. Joan Serra i Vilaró, qui havent començat l'any 1905 a explorar la comarca en totes direccions, de des La Seu d'Urgell fins a Berga, es a dir, de des la conca alta del Segre fins al Cardoner i Llobregat, ha vist durant aqueixos pocs anys coronats gloriósament els seus esforços, aportant a nostra ciència regional copiosos i preuats tresors de material científic. I mirat des de aquet punt de vista, segurament que el Museu Episcopal de Solsona s'alça com un dels més importants de tot Catalunya per la riquesa gran, bon ordre i fidel constatació dels objectes prehistòrics que s'hi veuen reunits.

Al any i mitg de començada la tasca, portava ja l'avans dit Director explorades prop d'una vintena de baumes, habitades avui dia encara les més grans per nòmades i pastors, i recollint de totes els objectes soterrats i anotant les demés senyals palesadores d'haver servit un temps d'habitació o bé de sepultura a n'els homes primitius. Amb les baumes i coves anà descobrint al mateix temps una bona pila de megalits o dòlmens; els explorà tots detingudament l'un darrera l'altre, apuntant les dates més importants de cada un, referents a la situació, orientació astronòmica, nombre, mides i disposició de les grans pedres i recollint tota mena d'objectes i utensilis, com ossos d'home i de bèsties, destrals i fletxes de pedra i de metall, olles i plats de ceràmica, collars i agulles i tot quan pot la ciència aprofitar per reconèixer l'estat de cultura de les races primitives. El nombre de megalits així, amb tanta cura i paciència estudiats i explorats és força interessant, car s'acosta ja a la respectable xifra de cinquanta, inèdits i desconeguts gairebé tots, i alguns pocs, com els de Valmanya i Pinós, i el de la *Cabana del Moro* de Bescaran, que havien sigut solament citats abans o lleugerament descrits, foren també excavats minuciosament i registrats per a traure'n el material prehistòric que hi jeia enterrat.

Amb aquestes referències no semblarà ponderació exagerada lo que havem dit sobres la importància que per la ciència prehistòrica de Catalunya té ja avui dia el Museu Diocesà de Solsona. Passen ja de deu les vitrines espaioses i de més d'un pis, curulles totes dels objectes prehistòrics recollits en les excavacions de baumes i megalits. Cada una de les estacions ocupa el seu departament, separat de les veïnes amb tes convenients divisories, on hi son aplegats i ordenats tots els

restos d'armes i utensilis d'una mateixa procedència: cranis humans, dollicocèfals els més, alguns amb les arcades superciliars ben prominents i d'altres amb senyals innegables de trepanació, tenint-ne preses també les mides antropomètriques; després les altres menes d'ossos importants així de persona com d'animals, sovintejant els cranis dels gossos que amb llurs amos foren inhumats. Segueixen les armes o destrals de basalt, d'esquist o de diorita, les puntes de fletxa, microlits i esberles de sílex usades per a tallar o serrar; punxons i agulles d'os, manecs de banya de cervo, braçalets i collars de fragments treballats de petxina o bé de petites valves senceres de *columbella*, *cassis* i *dentalium* (que potser serviren de moneda), i també de vertebrades de peix, de trocets d'àmbar i serpentina; arrecades d'ullals de senglar i molts altres motius d'adornament. No hi falten tampoc algunes armes i utensilis de metall, com anells i fletxes, i fins i tot uns motllos de destral cavats a la pedra per vuidar-hi el metall fos. Abundosos hi són així mateix els restos de ceràmica, amb els que s'han pogut reconstruir peces magnífiques de tines, olles i plats, importants ja per la grandària i varietat de formes, com també per la elegància i enginy dels dibuixos geomètrics i ratllats que presenten.

Fóra certament gran llàstima que tota aquesta riquesa de material prehistòric, tan curiosament cercat i ordenat hagués de quedar estantís i mut a dins de les vidrieres del Museu solsoní, sense poguer ésser fàcilment consultat pels allunyats d'aquesta ciutat de muntanya. Mes confiadament podem esperar que no serà així, car l'esmentat Director té posades les mans al treball d'inventariar científicament les observacions i troballes amb el propòsit de donar a l'estampa abans de gaire els feliços resultats de ses recerques. I per a que pugua comprendre millor l'importància d'aquesta col·lecció prehistòrica, donaré per via de mostra un resum o síntesi de les observacions i objectes del dolmen de Llanera, del que'n té l'estudi del tot fet i acabat.

Fou trobat aquest dolmen al terme municipal de Llanera, llogaret distant uns pocs kilòmetres de Solsona, essent conegut del veïnat amb el nom de *Torre del Moro*. Ve a ésser aquesta construcció megalítica com una galeria coberta, presentant la càmera interior la figura triangular. Les parets estan formades per megalits redreçats que sostenen altres grans pedres agegudes, arribant el conjunt a 9 m. de llargada per 1'90 m. d'amplada. A dins i isolat dels altres megalits hi fou trobada una altra pedra dreta, a tall de columna o menhir, que potser no tenia altra fi que la d'aguntar alguna de les grans lloses de la coberta, si ja no servia de senyal divisòria de les cambres funerà-

ria i d'habitació.—Fou voltada aquesta construcció d'una mena de crómlec o cercle de pedres, separada la una de l'altra per una distància de prop d'un metre; no en queden més que 13, fetes malbé les altres per les obres de cultiu dels pagesos, pro amb la disposició d'aquelles n'hi ha prou per a comprendre que el diàmetre de la rodona s'extenia a més de 20 m. D'aquestes pedres arranca, com de fonament, el *tumulus* que s'aixeca fins al extrem superior de la cambra dolmènica.

Comparades aquestes dimensions amb les del famós dolmen de la *Cova d'en Daina* de Romanyà de la Selva, es veu tot seguit com el megalit de Llanera excedeix bona pila en grandària en el de Romanyà, ja que les mides exteriors de la cambra d'aquest no arriben més que a 7'70 m. de llargada, i no passant de 11 m. el diàmetre del cercle de pedres tumulars. Amb tot i això, un i altre semblen obra d'una mateixa o semblant civilització, si em de creure a la figura de fulles de llorer que presenten les fletxes en ambdós monuments trobades.

Entre els objectes recollits en el dolmen de la *Torre del Moro* demés d'un nombre considerable d'esberles de sílex, de puntes de fletxa de figura d'eura i de llorer, de coltells i serres, són dignes d'esment dos microlits, no barroers mateix que arrancats del nucli de la pedra foguera a cop sec i així empleats, com els que atribueix Siret a la indústria postquaternària o dels primers temps del neolític, sinó que porten les vores hermosament treballades amb retocs nombrosos, com si haguessin sigut pulits o cicellats en plena cultura neolítica.

Amb aquests vestigis de pedra pulida aparegueren barrejats alguns pocs fragments petits de metall, document significatiu, que junt amb la forma fullosa de les fletxes i la existència del tumulus voltant al dolmen, fa suposar que correspon aquesta obra megalítica al període eneolític o dels primers assaigs del metall.

Dels ossos trobats, encara que nombrosos, no'n pogué treure l'Antropometria gaire llum, donat llur estat terrós i de completa descomposició. Entre els fragments de ceràmica, n'hi ha alguns que recorden les formes típiques de la de Argar, i d'altres amb dibuixos el legants i senzills al ensems, fets amb incisions fondes, molt semblants als de la ceràmica de Cienpozuelos i de la trobada a la *Cova Fonda* de Vilavella (Tarragona). I aquesta observació sembla venir a confirmar la hipòtesi d'En Vidal d'haver sigut una mateixa la civilització dels troglodites del NE. i SE. d'Espanya durant els temps de la pedra pulida, encara que'ls primers no abandonessin com els segons les baumes i coves que'ls hi servien d'habitació i sepulcre.

Seminari de Solsona, març, 1919.